

Syllabus Algemene Muziekleer

Deel 2

pp

Meer Algemene Muziekleer

ff

Voor (Koor)zangers

Inhoudsopgave

3. Basis Algemene Muziekleer 1	p.4
1.1 Intervallen	4
1.2 Kwintencirkels	6
1.3 Drieklanken, de basis	8
1.4 Orgelpunt	10
1.5 Versieringen	11
4. Basis Algemene Muziekleer 2	p.13
4.1 Intervallen	13
4.2 Toontrappen en drieklanken	14
4.3 Drieklanken en hun omkeringen (+ Napels-sextakkoord en Picardische tertts)	17
4.4 Vierklanken en hun omkeringen	18

Korte toelichting

Diegenen die hoofdstuk 4 hebben doorgenomen, zullen nog niet alles van de muziekleer weten. Complexe akkoorden en toonladders zijn hier weggelaten. Deze syllabus is erop gericht dat je de basiskennis hebt, om als koorzanger prettig uit de voeten te kunnen met het begrijpen en instuderen van tonale, klassieke muziek, vanaf de Renaissance/Barok en de Standaard Popmuziek.

Gregoriaans, Klassieke muziek die richting het atonale gaat, Jazz en Close Harmony vereisen een meer kennis, waarvoor verwezen moet worden naar gespecialiseerde literatuur.

3. Basis Algemene Muziektheorie 1

3.1 Intervallen

We beginnen met de basisintervallen. De intervallen zijn afgeleid het aantal noten dat in een octaaf zit. Zo kunnen we de afstand tussen de noten bepalen. De afstand van een noot tot dezelfde noot heet een prime. Er wordt één noot overbrugd. In prime zit het woord één. Van een toon naar de toon ernaast overbrugt twee noten, dus secunde. Het voorbeeld illustreert het beste hoe het principe in zijn werk gaat. De baspartij leest van recht naar links: de terugweg naar beneden.

The image contains three musical diagrams illustrating intervals. Each diagram consists of two staves (treble and bass clef) with notes placed on the lines and spaces. The first diagram shows an octave with notes numbered 1 to 8 in both directions. The second and third diagrams show intervals from prime to octaaf with Dutch labels: prime, secunde, terts, kwart, kwint, sext, septiem, octaaf.

De oplettende lezer zal gezien hebben dat de intervallen in het vorige voorbeeld niet allemaal gelijk zijn. Als we het eerste systeem nemen, dan zien we van C, D, E, F, G, A, B, C een octaaf genoteerd. In hoofdstuk 2 van het vorige deel hebben we gezien dat de afstand tussen een D en een E groter is (en hele noot, oftewel een *grote secunde*) dan de afstand tussen E en F (een halve noot, oftewel een *kleine secunde*). De op deze pagina genoemde intervallen zijn er dus in soorten en maten.

Voor de intervallen kennen we de volgende namen en afkortingen, oplopend in toonafstand.

Interval	Afkorting	Consonant/Dissonant
reine prime	r1	volkomen consonant
kleine secunde	k2	dissonant
grote secunde	g2	dissonant
kleine tert	k3	onvolkomen consonant
grote tert	gr	onvolkomen consonant
reine kwart	r4	volkomen consonant
overmatige kwart = verminderde kwint	o4 = v5	dissonant
verminderde kwint = overmatige kwart	v5 = o4	dissonant
reine kwint	r5	volkomen consonant
kleine sext	k6	onvolkomen consonant
grote sext	g6	onvolkomen consonant
klein septiem	k7	dissonant
groot septiem	g7	dissonant
rein octaaf	r8	volkomen consonant

4

1 2 3 4 5 6 7 8

8 7 6 5 4 3 2 1

5

r1 k2 g2 k3 g3 r4 o4/v5 r5 k6 g6 k7 g7 r8

6

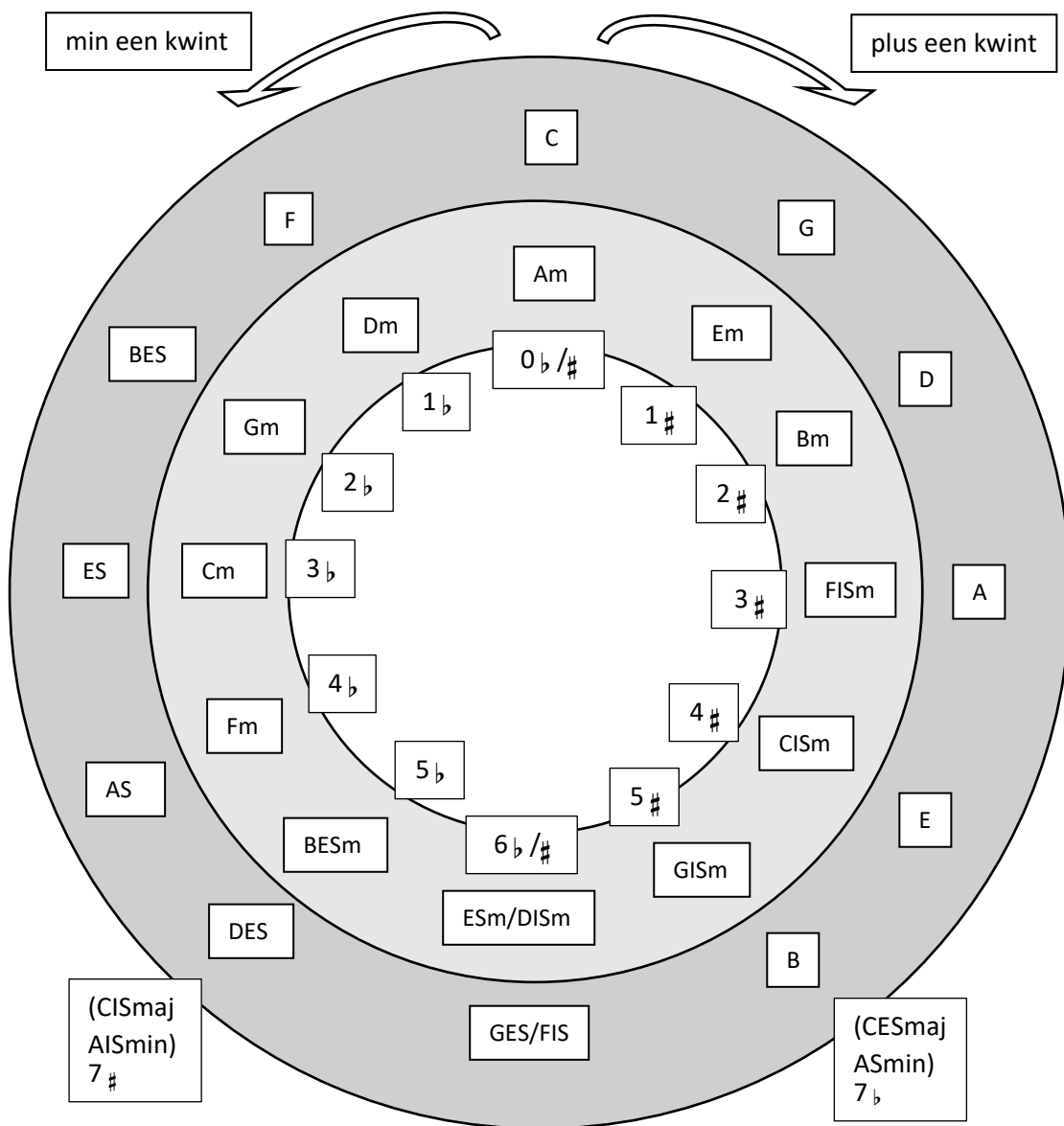
r1 k2 g2 k3 g3 r4 o4/v5 r5 k6 g6 k7 g7 r8

Als we de toonladder van C nemen (alles zonder kruizen en mollen), dan zien we van een C naar een B een groot septiem zit, maar tussen een C en de D eronder een klein septiem.

3.2 Kwintencirkels

In de vorige paragraaf hebben we gezien wat een kwint is. Er is een handige ezelsbrug om te bepalen hoeveel kruizen en mollen bepaalde toonsoorten hebben. De truc is dat je steeds een sprong met een kwint maakt. Vanaf de C gezien komt er bij *elke sprong van een kwint omhoog* een kruis bij en vanaf diezelfde C gezien komt er bij *elke sprong van een kwint omlaag* een mol bij. De eenvoudige kwintencirkel is deze.

(Voor alle kwintencirkels geldt: waar twee toonsoorten in één wit hokje staan, wil dat zeggen dat ze *enharmonisch gelijk* zijn.) Hier zie je dat om voortekens van kwintencirkel van Mineur te krijgen, je een *kleine terts* naar boven moet naar die in Majeur. Om de voortekens van Am te weten ga je dus een kleine terts naar boven en dan kom je uit op C en dan weet je dat Am geen voortekens heeft.

Kwintencirkel – Kruizen

Bij elke kwint-stap omhoog komt er een kruis bij. Dat is voor een majeure-ladder altijd bij elke septiem en voor een mineurladder bij elke secunde. Zie het onderstaande schema.

Als je het schema leest met *mineur*, dan heb je bij elke kwint omhoog, bij de secunde van de toonladder een extra kruis.

Als je het schema leest met **majeur**, dan heb je bij elke kwint omhoog, bij de septiem van de toonladder een extra kruis.

Je ziet dat elke nieuw toegevoegde kruis er steeds twee keer in staat bij de secunde voor mineur en bij de septiem voor majeure, doordat in het schema zowel mineur en majeure staat. Zo staat de fis er twee keer, één keer voor E mineur en één keer voor G majeure. Tel daarom het aantal kruisen óf alleen in de mineurladder, óf alleen in de majeure ladder. Nu zie je bijvoorbeeld dat G majeure 2 kruizen heeft, de Cis en de Fis (die ook in G majeure staat).

MINEUR		MINEUR		MIN/ MAJ		MIN/ MAJ		MIN/ MAJ		MIN/ MAJ		MIN/ MAJ		MAJEUR		MAJEUR	#		
1		2		3 / 1		4 / 2		5 / 3		6 / 4		7 / 5		8 / 6		7	8		
A	1	B	½	C	1	D	1	E	½	F	1	G	1	A	1	B	½	C	0
E	1	FIS	½	G	1	A	1	B	½	C	1	D	1	E	1	FIS	½	G	1
B	1	CIS	½	D	1	E	1	FIS	½	G	1	A	1	B	1	CIS	½	D	2
FIS	1	GIS	½	A	1	B	1	CIS	½	D	1	E	1	FIS	1	GIS	½	A	3
CIS	1	DIS	½	E	1	FIS	1	GIS	½	A	1	B	1	CIS	1	DIS	½	E	4
GIS	1	AIS	½	B	1	CIS	1	DIS	½	E	1	FIS	1	GIS	1	AIS	½	B	5
DIS	1	EIS	½	FIS	1	GIS	1	AIS	½	B	1	CIS	1	DIS	1	EIS	½	FIS	6
AIS	1	BIS	½	CIS	1	DIS	1	EIS	½	FIS	1	GIS	1	AIS	1	BIS	½	CIS	7

Kwintencirkel mollen

Ditzelfde principe kunnen we ook met de mollen doen.

Als je het schema leest vanuit *mineur* dan zie je dat bij elke kwint omlaag er een mol bijkomt op de sext en bij **majeur** op de kwart. F majeure heeft 1 mol, de Bes. Een kwint omlaag heeft Bes majeure 2 mollen de Es en de Bes. Tel het aantal mollen alleen bij de mineurtoonladder, of alleen bij de majeuretoonladder, anders zul je bijvoorbeeld twee Bessen tegenkomen.

MINEUR		MINEUR		MIN/ MAJ		MIN/ MAJ		MIN/ MAJ		MIN/ MAJ		MIN/ MAJ		MAJEUR		MAJEUR	b		
1		2		3 / 1		4 / 2		5 / 3		6 / 4		7 / 5		8 / 6		7	8		
A	1	B	½	C	1	D	1	E	½	F	1	G	1	A	1	B	½	C	0
D	1	E	½	F	1	G	1	A	½	BES	1	C	1	D	1	E	½	F	1
G	1	A	½	BES	1	C	1	D	½	ES	1	F	1	G	1	A	½	BES	2
C	1	D	½	ES	1	F	1	G	½	AS	1	BES	1	C	1	D	½	ES	3
F	1	G	½	AS	1	BES	1	C	½	DES	1	ES	1	F	1	G	½	AS	4
BES	1	C	½	DES	1	ES	1	F	½	GES	1	AS	1	BES	1	C	½	DES	5
ES	1	F	½	GES	1	AS	1	BES	½	CES	1	DES	1	ES	1	F	½	GES	6
AS	1	BES	½	CES	1	DES	1	ES	½	FES	1	GES	1	AS	1	BES	½	CES	7

Ik ben gestopt bij 7 kruizen en mollen. In de kwintencirkel kunnen we al zien dat de toonsoorten met 7 vaste voortekens al enharmonisch gelijk zijn met een toonsoort met 5 voortekens. In theorie kan je doorgaan met dubbelkruizen en dubbelmollen, maar deze kom je nooit tegen, omdat deze toonsoorten altijd enharmonisch gelijk zijn aan een toonsoort met minder kruizen en mollen en het gebruiken van die laatste verdient altijd de voorkeur. *De volgorde van de voortekens die erbij komen, is ook de volgorde op de notenbalk!*

3.3 Drieklanken - basis

Voor een akkoord hebben we minstens 3 noten nodig, een drieklank.

Een basis akkoord (een drieklank) bestaat uit een grondtoon, met daarbij een terts en een kwint. Aangezien tussen de terts en de kwint ook een terts zit, kan je ook stellen dat Drieklank = Grondtoon + Terts + Terts. Drieklanken bestaan in majeur en in mineur. Bij een mineur drieklank is de terts een halve toon verlaagd ten opzichte van de terts van een majeur drieklank.

	Groot/Majeur drieklank	Kleine/Mineur drieklank
S		
A		
	C-G = kwint C-E = g3 C-E = terts E-G = k3 C = grondtoon	C-G = kwint C-Es = k3 C-Es = terts Es-G = g3 C = grondtoon
T		
	Drieklank = terts en kwint bovenop grondtoon. Drieklank = grondtoon + terts + terts	
B		

Een drieklank kunnen we op één balk schrijven, maar ook over een hele koorpartij.

	Grote drieklank, op grondtoon G, op één balk en over een koorpartij.	Kleine drieklank, op grondtoon G, op één balk en over een koorpartij.
S		
A		
T		
B		

Drieklank over de koorpartij klinkt in hetzelfde octaaf, als die op één balk in de Baspartij geschreven is.

Van de onderstaande mineurdrieklanken komen de grondtonen voor in de toonladders C-majeur en A-mineur. Om een majeure-drieklank te krijgen moeten we de terts dus verhogen.

<p>Kleine drieklanken op grondtonen D en A, De noten maken onderdeel uit van de toonsoorten C majeur, of A, mineur.</p>	<p>Kleine/mineur drieklank op grondtoon A</p>	<p>Grote/Majeur drieklank op grondtoon A</p>
---	---	--

The musical score consists of four staves labeled S, A, T, and B. The key signature has one flat (B-flat). The Soprano staff (S) shows chords for D minor (D, F, A) and A minor (A, C, E), and notes for D and A. The Alto staff (A) shows notes for D and A. The Tenor staff (T) shows notes for D and A, with a sharp sign (#) above the A note. The Bass staff (B) shows chords for D minor and A minor, and notes for D and A. The score is numbered 9 at the beginning.

Het is fysiek onmogelijk om in je eentje een drieklank tegelijkertijd te zingen, maar dat lukt wel als je de noten na elkaar zingt. Ons oor ervaart dat toch als een drieklank. Dit noemen we een *gebroken drieklank*.

Gebroken drieklanken

The musical score consists of four staves labeled S, A, T, and B. The key signature has one flat (B-flat). Each staff shows a sequence of notes: Soprano (S) has D, F, A, D; Alto (A) has D, F, A, D; Tenor (T) has D, F, A, D; Bass (B) has D, F, A, D. The notes are played sequentially to create the illusion of a chord. The score is numbered 13 at the beginning.

3.4 Orgelpunt

Het *Orgelpunt*, is een lange noot in de bas, die onder de andere partijen doorgaat, ook al veranderen de harmonieën in de nadere partijen. De noot blijft de hele tijd hetzelfde, over meerdere maten. Vaak is de noot overgebonden, maar dat hoeft niet per se. In zangpartijen is het vaak ook afhankelijk van de tekstplaatsing. Bij de tekst "Amen" volstaat met een koor in theorie de letergreep "A" op de eerste noot en dan overbindingen tot de laatst maat waar "men" staat. Als de tekst "saeculi Amen" is, dan moeten alle noten steeds aangezet worden.

De herkomst van de term is eenvoudig te verklaren. Op een orgel is het het mogelijk om eindeloos lang een basnoot met een pedaal aan te houden en dan met twee handen melodieën en harmonieën erboven te spelen.

The image shows a musical score for four voices: Soprano (S), Alto (A), Tenor (T), and Bass (B). The score is written in common time (C) and consists of five measures. The Bass part (B) features a long, sustained note (pedal point) that continues throughout the passage, while the other parts (Soprano, Alto, Tenor) play a melodic line above it. The Soprano part (S) starts with a half note G4, followed by quarter notes A4, B4, C5, D5, E5, F5, G5, A5, B5, C6, D6, E6, F6, G6, A6, B6, C7, D7, E7, F7, G7, A7, B7, C8, D8, E8, F8, G8, A8, B8, C9, D9, E9, F9, G9, A9, B9, C10, D10, E10, F10, G10, A10, B10, C11, D11, E11, F11, G11, A11, B11, C12, D12, E12, F12, G12, A12, B12, C13, D13, E13, F13, G13, A13, B13, C14, D14, E14, F14, G14, A14, B14, C15, D15, E15, F15, G15, A15, B15, C16, D16, E16, F16, G16, A16, B16, C17, D17, E17, F17, G17, A17, B17, C18, D18, E18, F18, G18, A18, B18, C19, D19, E19, F19, G19, A19, B19, C20, D20, E20, F20, G20, A20, B20, C21, D21, E21, F21, G21, A21, B21, C22, D22, E22, F22, G22, A22, B22, C23, D23, E23, F23, G23, A23, B23, C24, D24, E24, F24, G24, A24, B24, C25, D25, E25, F25, G25, A25, B25, C26, D26, E26, F26, G26, A26, B26, C27, D27, E27, F27, G27, A27, B27, C28, D28, E28, F28, G28, A28, B28, C29, D29, E29, F29, G29, A29, B29, C30, D30, E30, F30, G30, A30, B30, C31, D31, E31, F31, G31, A31, B31, C32, D32, E32, F32, G32, A32, B32, C33, D33, E33, F33, G33, A33, B33, C34, D34, E34, F34, G34, A34, B34, C35, D35, E35, F35, G35, A35, B35, C36, D36, E36, F36, G36, A36, B36, C37, D37, E37, F37, G37, A37, B37, C38, D38, E38, F38, G38, A38, B38, C39, D39, E39, F39, G39, A39, B39, C40, D40, E40, F40, G40, A40, B40, C41, D41, E41, F41, G41, A41, B41, C42, D42, E42, F42, G42, A42, B42, C43, D43, E43, F43, G43, A43, B43, C44, D44, E44, F44, G44, A44, B44, C45, D45, E45, F45, G45, A45, B45, C46, D46, E46, F46, G46, A46, B46, C47, D47, E47, F47, G47, A47, B47, C48, D48, E48, F48, G48, A48, B48, C49, D49, E49, F49, G49, A49, B49, C50, D50, E50, F50, G50, A50, B50, C51, D51, E51, F51, G51, A51, B51, C52, D52, E52, F52, G52, A52, B52, C53, D53, E53, F53, G53, A53, B53, C54, D54, E54, F54, G54, A54, B54, C55, D55, E55, F55, G55, A55, B55, C56, D56, E56, F56, G56, A56, B56, C57, D57, E57, F57, G57, A57, B57, C58, D58, E58, F58, G58, A58, B58, C59, D59, E59, F59, G59, A59, B59, C60, D60, E60, F60, G60, A60, B60, C61, D61, E61, F61, G61, A61, B61, C62, D62, E62, F62, G62, A62, B62, C63, D63, E63, F63, G63, A63, B63, C64, D64, E64, F64, G64, A64, B64, C65, D65, E65, F65, G65, A65, B65, C66, D66, E66, F66, G66, A66, B66, C67, D67, E67, F67, G67, A67, B67, C68, D68, E68, F68, G68, A68, B68, C69, D69, E69, F69, G69, A69, B69, C70, D70, E70, F70, G70, A70, B70, C71, D71, E71, F71, G71, A71, B71, C72, D72, E72, F72, G72, A72, B72, C73, D73, E73, F73, G73, A73, B73, C74, D74, E74, F74, G74, A74, B74, C75, D75, E75, F75, G75, A75, B75, C76, D76, E76, F76, G76, A76, B76, C77, D77, E77, F77, G77, A77, B77, C78, D78, E78, F78, G78, A78, B78, C79, D79, E79, F79, G79, A79, B79, C80, D80, E80, F80, G80, A80, B80, C81, D81, E81, F81, G81, A81, B81, C82, D82, E82, F82, G82, A82, B82, C83, D83, E83, F83, G83, A83, B83, C84, D84, E84, F84, G84, A84, B84, C85, D85, E85, F85, G85, A85, B85, C86, D86, E86, F86, G86, A86, B86, C87, D87, E87, F87, G87, A87, B87, C88, D88, E88, F88, G88, A88, B88, C89, D89, E89, F89, G89, A89, B89, C90, D90, E90, F90, G90, A90, B90, C91, D91, E91, F91, G91, A91, B91, C92, D92, E92, F92, G92, A92, B92, C93, D93, E93, F93, G93, A93, B93, C94, D94, E94, F94, G94, A94, B94, C95, D95, E95, F95, G95, A95, B95, C96, D96, E96, F96, G96, A96, B96, C97, D97, E97, F97, G97, A97, B97, C98, D98, E98, F98, G98, A98, B98, C99, D99, E99, F99, G99, A99, B99, C100, D100, E100, F100, G100, A100, B100, C101, D101, E101, F101, G101, A101, B101, C102, D102, E102, F102, G102, A102, B102, C103, D103, E103, F103, G103, A103, B103, C104, D104, E104, F104, G104, A104, B104, C105, D105, E105, F105, G105, A105, B105, C106, D106, E106, F106, G106, A106, B106, C107, D107, E107, F107, G107, A107, B107, C108, D108, E108, F108, G108, A108, B108, C109, D109, E109, F109, G109, A109, B109, C110, D110, E110, F110, G110, A110, B110, C111, D111, E111, F111, G111, A111, B111, C112, D112, E112, F112, G112, A112, B112, C113, D113, E113, F113, G113, A113, B113, C114, D114, E114, F114, G114, A114, B114, C115, D115, E115, F115, G115, A115, B115, C116, D116, E116, F116, G116, A116, B116, C117, D117, E117, F117, G117, A117, B117, C118, D118, E118, F118, G118, A118, B118, C119, D119, E119, F119, G119, A119, B119, C120, D120, E120, F120, G120, A120, B120, C121, D121, E121, F121, G121, A121, B121, C122, D122, E122, F122, G122, A122, B122, C123, D123, E123, F123, G123, A123, B123, C124, D124, E124, F124, G124, A124, B124, C125, D125, E125, F125, G125, A125, B125, C126, D126, E126, F126, G126, A126, B126, C127, D127, E127, F127, G127, A127, B127, C128, D128, E128, F128, G128, A128, B128, C129, D129, E129, F129, G129, A129, B129, C130, D130, E130, F130, G130, A130, B130, C131, D131, E131, F131, G131, A131, B131, C132, D132, E132, F132, G132, A132, B132, C133, D133, E133, F133, G133, A133, B133, C134, D134, E134, F134, G134, A134, B134, C135, D135, E135, F135, G135, A135, B135, C136, D136, E136, F136, G136, A136, B136, C137, D137, E137, F137, G137, A137, B137, C138, D138, E138, F138, G138, A138, B138, C139, D139, E139, F139, G139, A139, B139, C140, D140, E140, F140, G140, A140, B140, C141, D141, E141, F141, G141, A141, B141, C142, D142, E142, F142, G142, A142, B142, C143, D143, E143, F143, G143, A143, B143, C144, D144, E144, F144, G144, A144, B144, C145, D145, E145, F145, G145, A145, B145, C146, D146, E146, F146, G146, A146, B146, C147, D147, E147, F147, G147, A147, B147, C148, D148, E148, F148, G148, A148, B148, C149, D149, E149, F149, G149, A149, B149, C150, D150, E150, F150, G150, A150, B150, C151, D151, E151, F151, G151, A151, B151, C152, D152, E152, F152, G152, A152, B152, C153, D153, E153, F153, G153, A153, B153, C154, D154, E154, F154, G154, A154, B154, C155, D155, E155, F155, G155, A155, B155, C156, D156, E156, F156, G156, A156, B156, C157, D157, E157, F157, G157, A157, B157, C158, D158, E158, F158, G158, A158, B158, C159, D159, E159, F159, G159, A159, B159, C160, D160, E160, F160, G160, A160, B160, C161, D161, E161, F161, G161, A161, B161, C162, D162, E162, F162, G162, A162, B162, C163, D163, E163, F163, G163, A163, B163, C164, D164, E164, F164, G164, A164, B164, C165, D165, E165, F165, G165, A165, B165, C166, D166, E166, F166, G166, A166, B166, C167, D167, E167, F167, G167, A167, B167, C168, D168, E168, F168, G168, A168, B168, C169, D169, E169, F169, G169, A169, B169, C170, D170, E170, F170, G170, A170, B170, C171, D171, E171, F171, G171, A171, B171, C172, D172, E172, F172, G172, A172, B172, C173, D173, E173, F173, G173, A173, B173, C174, D174, E174, F174, G174, A174, B174, C175, D175, E175, F175, G175, A175, B175, C176, D176, E176, F176, G176, A176, B176, C177, D177, E177, F177, G177, A177, B177, C178, D178, E178, F178, G178, A178, B178, C179, D179, E179, F179, G179, A179, B179, C180, D180, E180, F180, G180, A180, B180, C181, D181, E181, F181, G181, A181, B181, C182, D182, E182, F182, G182, A182, B182, C183, D183, E183, F183, G183, A183, B183, C184, D184, E184, F184, G184, A184, B184, C185, D185, E185, F185, G185, A185, B185, C186, D186, E186, F186, G186, A186, B186, C187, D187, E187, F187, G187, A187, B187, C188, D188, E188, F188, G188, A188, B188, C189, D189, E189, F189, G189, A189, B189, C190, D190, E190, F190, G190, A190, B190, C191, D191, E191, F191, G191, A191, B191, C192, D192, E192, F192, G192, A192, B192, C193, D193, E193, F193, G193, A193, B193, C194, D194, E194, F194, G194, A194, B194, C195, D195, E195, F195, G195, A195, B195, C196, D196, E196, F196, G196, A196, B196, C197, D197, E197, F197, G197, A197, B197, C198, D198, E198, F198, G198, A198, B198, C199, D199, E199, F199, G199, A199, B199, C200, D200, E200, F200, G200, A200, B200, C201, D201, E201, F201, G201, A201, B201, C202, D202, E202, F202, G202, A202, B202, C203, D203, E203, F203, G203, A203, B203, C204, D204, E204, F204, G204, A204, B204, C205, D205, E205, F205, G205, A205, B205, C206, D206, E206, F206, G206, A206, B206, C207, D207, E207, F207, G207, A207, B207, C208, D208, E208, F208, G208, A208, B208, C209, D209, E209, F209, G209, A209, B209, C210, D210, E210, F210, G210, A210, B210, C211, D211, E211, F211, G211, A211, B211, C212, D212, E212, F212, G212, A212, B212, C213, D213, E213, F213, G213, A213, B213, C214, D214, E214, F214, G214, A214, B214, C215, D215, E215, F215, G215, A215, B215, C216, D216, E216, F216, G216, A216, B216, C217, D217, E217, F217, G217, A217, B217, C218, D218, E218, F218, G218, A218, B218, C219, D219, E219, F219, G219, A219, B219, C220, D220, E220, F220, G220, A220, B220, C221, D221, E221, F221, G221, A221, B221, C222, D222, E222, F222, G222, A222, B222, C223, D223, E223, F223, G223, A223, B223, C224, D224, E224, F224, G224, A224, B224, C225, D225, E225, F225, G225, A225, B225, C226, D226, E226, F226, G226, A226, B226, C227, D227, E227, F227, G227, A227, B227, C228, D228, E228, F228, G228, A228, B228, C229, D229, E229, F229, G229, A229, B229, C230, D230, E230, F230, G230, A230, B230, C231, D231, E231, F231, G231, A231, B231, C232, D232, E232, F232, G232, A232, B232, C233, D233, E233, F233, G233, A233, B233, C234, D234, E234, F234, G234, A234, B234, C235, D235, E235, F235, G235, A235, B235, C236, D236, E236, F236, G236, A236, B236, C237, D237, E237, F237, G237, A237, B237, C238, D238, E238, F238, G238, A238, B238, C239, D239, E239, F239, G239, A239, B239, C240, D240, E240, F240, G240, A240, B240, C241, D241, E241, F241, G241, A241, B241, C242, D242, E242, F242, G242, A242, B242, C243, D243, E243, F243, G243, A243, B243, C244, D244, E244, F244, G244, A244, B244, C245, D245, E245, F245, G245, A245, B245, C246, D246, E246, F246, G246, A246, B246, C247, D247, E247, F247, G247, A247, B247, C248, D248, E248, F248, G248, A248, B248, C249, D249, E249, F249, G249, A249, B249, C250, D250, E250, F250, G250, A250, B250, C251, D251, E251, F251, G251, A251, B251, C252, D252, E252, F252, G252, A252, B252, C253, D253, E253, F253, G253, A253, B253, C254, D254, E254, F254, G254, A254, B254, C255, D255, E255, F255, G255, A255, B255, C256, D256, E256, F256, G256, A256, B256, C257, D257, E257, F257, G257, A257, B257, C258, D258, E258, F258, G258, A258, B258, C259, D259, E259, F259, G259, A259, B259, C260, D260, E260, F260, G260, A260, B260, C261, D261, E261, F261, G261, A261, B261, C262, D262, E262, F262, G262, A262, B262, C263, D263, E263, F263, G263, A263, B263, C264, D264, E264, F264, G264, A264, B264, C265, D265, E265, F265, G265, A265, B265, C266, D266, E266, F266, G266, A266, B266, C267, D267, E267, F267, G267, A267, B267, C268, D268, E268, F268, G268, A268, B268, C269, D269, E269, F269, G269, A269, B269, C270, D270, E270, F270, G270, A270, B270, C271, D271, E271, F271, G271, A271, B271, C272, D272, E272, F272, G272, A272, B272, C273, D273, E273, F273, G273, A273, B273, C274, D274, E274, F274, G274, A274, B274, C275, D275, E275, F275, G275, A275, B275, C276, D276, E276, F276, G276, A276, B276, C277, D277, E277, F277, G277, A277, B277, C278, D278, E278, F278, G278, A278, B278, C279, D279, E279, F279, G279, A279, B279, C280, D280, E280, F280, G280, A280, B280, C281, D281, E281, F281, G281, A281, B281, C282, D282, E282, F282, G282, A282, B282, C283, D283, E283, F283, G283, A283, B283, C284, D284, E284, F284, G284, A284, B284, C285, D285, E285, F285, G285, A285, B285, C286, D286, E286, F286, G286, A286, B286, C287, D287, E287, F287, G287, A287, B287, C288, D288, E288, F288, G288, A288, B288, C289, D289, E289, F289, G289, A289, B289, C290, D290, E290, F290, G290, A290, B290, C291, D291, E291, F291, G291, A291, B291, C292, D292, E292, F292, G292, A292, B292, C293, D293, E293, F293, G293, A293, B293, C294, D294, E294, F294, G294, A294, B294, C295, D295, E295, F295, G295, A295, B295, C296, D296, E296, F296, G296, A296, B296, C297, D297, E297, F297, G297, A297, B297, C298, D298, E298, F298, G298, A298, B298, C299, D299, E299, F299, G299, A299, B299, C300, D300, E300, F300, G300, A300, B300, C301, D301, E301, F301, G301, A301, B301, C302, D302, E302, F302, G302, A302, B302, C303, D303, E303, F303, G303, A303, B303, C304, D304, E304, F304, G304, A304, B304, C305, D305, E305, F305, G305, A305, B305, C306, D306, E306, F306, G306, A306, B306, C307, D307, E307, F307, G307, A307, B307, C308, D308, E308, F308, G308, A308, B308, C309, D309, E309, F309, G309, A309, B309, C310, D310, E310, F310, G310, A310, B310, C311, D311, E311, F311, G311, A311, B311, C312, D312, E312, F312, G312, A312, B312, C313, D313, E313, F313, G313, A313, B313, C314, D314, E314, F314, G314, A314, B314, C315, D315, E315, F315, G315, A315, B315, C316, D316, E316, F316, G316, A316, B316, C317, D317, E317, F317, G317, A317, B317, C318, D318, E318, F318, G318, A318, B318, C319, D319, E319, F319, G319, A319, B319, C320, D320, E320, F320, G320, A320, B320, C321, D321, E321, F321, G321, A321, B321, C322, D322, E322, F322, G322, A322, B322, C323, D323, E323, F323, G323, A323, B323, C324, D324, E324, F324, G324, A324, B324, C325, D325, E325, F325, G325, A325, B325, C326, D326, E326, F326, G326, A326, B326, C327, D327, E327, F327, G327, A327, B327, C328, D328, E328, F328, G328, A328, B328, C329, D329, E329, F329, G329, A329, B329, C330, D330, E330, F330, G330, A330, B330, C331, D331, E331, F331, G331, A331, B331, C332, D332, E332, F332, G332, A332, B332, C333, D333, E333, F333, G333, A333, B333, C334, D334, E334, F334, G334, A334, B334, C335, D335, E335, F335, G335, A335, B335, C336, D336, E336, F336, G336, A336, B336, C337, D337, E337, F337, G337, A337, B337, C338, D338, E338, F338, G338, A338, B338, C339, D339, E339, F339, G339, A339, B339, C340, D340, E340, F340, G340, A340, B340, C341, D341, E341, F341, G341, A341, B341, C342, D342, E342, F342, G342, A342, B342, C343, D343, E343, F343, G343, A343, B343, C344, D344, E344, F344, G344, A344, B344, C345, D345, E345, F345, G345, A345, B345, C346, D346, E346, F346, G346, A346, B346, C347, D347, E347, F347, G347, A347, B347, C348, D348, E348, F348, G348, A348, B348, C349, D349, E349, F349, G349, A349, B349, C350, D350, E350, F350, G350, A350, B350, C351, D351, E351, F351, G351, A351, B351, C352, D352, E352, F352, G352, A352, B352, C353, D353, E353, F353, G353, A353, B353, C354, D354, E354, F354, G354, A354, B354, C355, D355, E355, F355, G355, A355, B355, C356, D356, E356, F356, G356, A356, B356, C357, D357, E357, F357, G357, A357, B357, C358, D358, E358, F358, G358, A358, B358, C359, D359, E359, F359, G359, A359, B359, C360, D360, E360, F360, G360, A360, B360, C361, D361, E361, F361, G361, A361, B361, C362, D362, E362, F362, G362, A362, B362, C363, D363, E

3.5 Versieringen

Hier noem ik de meest voorkomende versieringen die je als koorzanger tegenkomt.

We zien een verschil tussen voor ca 1800 (Renaissance, Barok en Classicisme) en na ca 1800 (vanaf de Romantiek).

De korte voorslag. (na +/-1800, vanaf ongeveer de Romantiek).

Deze moet vanaf de bovenscande, op de tel, of net voor de tel gezongen / gespeeld worden.

Korte voorslag

Versiering

Uitvoering

De lange voorslag. (tot +/- 1800, Renaissance, Barok, Classicisme). Je ziet doorgaans geen streepje door het kleine nootje (sommige uitgevers, doen het wel en gaan ervan uit dat je weet in welke tijd een werk gecomponeerd is) en je ziet dat de waarde van de voorslag de helft van de hoofdtoon is.

Is de hoofdtoon een halve noot, dan is de voorslag een kwart. Je zingt dan twee kwarten. Is de hoofdtoon een 8ste, dan is de voorslag een 16de en dan zing je twee zestienden.

Verder is een bijzonderheid als de hoofdtoon een punt heeft. De voorslag is gewoon de helft van de notenwaarde zonder punt, maar dan zijn er twee mogelijkheden:

- de hoofdtoon krijgt de waarde van de hoofdtoon zonder punt en de voorslag de helft van de waarde van de hoofdtoon zonder punt
- de voorslag krijgt de waarde van de hoofdtoon zonder punt en de hoofdtoon krijgt de helft van de notenwaarde van de hoofdnoot zonder punt.

Welke variant er gekozen wordt is afhankelijk van de smaak van de uitvoerder.

Lange voorslag, hoofdzakelijk in muziek voor +/- 1800

Versiering

Uitvoering

Er is voor *trillers* tot +/- 1800 een net wat andere gang van zaken, dan na ongeveer 1800. De vuistregel is dat trillers op de bovensecunde beginnen in de Renaissance, Barok en het Classicisme (voor ca 1800) en vanaf de Romantiek (na ca 1800) speelt men de triller, beginnend op de hoofdtoon.

11 Triller. *tr* OF *~~~~~* OF *tr~~~~~*

Versiering

Uitvoering

Voor +/- 1800, beginnen op bovensecunde Na +/- 1800, beginnen op hoofdtoon

16 Soms is er een naslag op de ondersecunde:

Uitvoering

Voor +/- 1800 Na +/- 1800

Pralltriller en mordent

Tot en met de Barok hoor je bij zang bij een enkelvoudige *pralltriller* ook wel dat men met de bovensecunde begint, maar dat is sterk afhankelijk van de uitvoerenden en van hoe je uitkomt. *Maar óók in de Barok is het heel gebruikelijk dat een pralltriller zonder eerst de bovensecunde te zingen uitgevoerd wordt en dat is zeker zeer gebruikelijk in instrumentale muziek.* De *mordent* trilt juist enkelvoudig op de ondersecunde.

20 Pralltriller *tr* *tr* Mordent *tr*

Versiering

Eén keer naar de bovensecunde Eén keer naar de ondersecunde

Uitvoering

Bij zang t/m de barok soms ook eerst beginnen op de bovensecunde

Incidentele voortekens bij een triller, of pralltriller, of mordent worden, boven, of onder de versiering genoteerd, al naar gelang of het incidentele voorteken betrekking heeft op de bovensecunde, of op de ondersecunde.

Versieringen en incidentele voortekens

24 *tr* *tr* *tr*

Versiering

Uitvoering

4. Basis Algemene Muziektheorie 2

4.1 Intervallen

Het vorige hoofdstuk bevatte de basis over kleine en grote intervallen. Daar zit een logica achter die in dit hoofdstuk uitgelegd wordt. Met een incidenteel voorteken (kruis, mol, herstellingsteken) kunnen we een interval verhogen of verlagen.

Kleine intervallen worden groot door vergroting

Grote intervallen worden klein door verkleining

Reine intervallen worden overmatig door vergroting

Reine intervallen worden verminderd door verkleining

Grote intervallen worden overmatig door vergroting

Kleine intervallen worden verminderd door verkleining

Intervallen op een terts

verminderderde 3 kleine 3 grote 3 overmatige 3

⁵ Intervallen op een septiem

verminderd 7 kleine 7 grote 7 overmatig 7

⁹ Intervallen op een kwart en een kwint

verm. 4 reine 4 overmatige 4 verm. 5 reine 5 overmatige 5

Je ziet in de bovenstaande voorbeelden dat intervallen hetzelfde kunnen klinken als andere intervallen, als deze vergroot, of verkleind worden. Dit noemt men *enharmonische verwisseling*. Ze klinken hetzelfde, maar ze heten anders, omdat ze uit een nadere harmonische context komen.

- De verminderde terts klinkt als een grote secunde (a-cis = a-b)
- De overmatige terts klinkt als een reine kwart (a-cisis = a-d)
- Een verminderd septiem klinkt als een grote sext (c-beses = c-a)
- Een overmatig septiem klinkt als een rein octaaf (c-bisis = c-c')
- Een verminderde kwart klinkt als een grote terts (f-beses = f-a)
- Een overmatige kwart en een verminderde kwint klinken gelijk (f-b = f-cis')
- Een overmatige kwint klinkt als een kleine sext (f-cis' = f-des')

Intervallen groter dan een octaaf

Er zijn ook intervallen die groter zijn dan een octaaf. Deze kunnen op dezelfde wijze vergroot en verkleind worden als de andere intervallen:

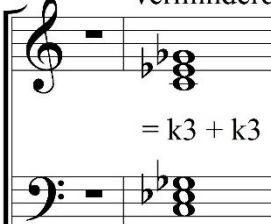
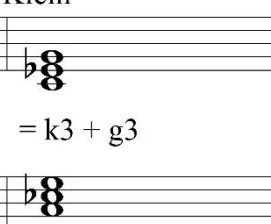
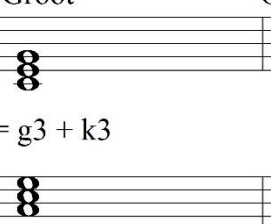
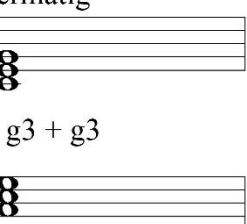
- Octaaf + secunde = none (9)
- Octaaf + terts = decime (10)
- Octaaf + kwart = undecime (11)
- Octaaf + kwint = duodecime (12)
- Octaaf + sext = een tertsdécime (13)
- Octaaf + septiem = een kwartdecime (14)
- Octaaf + octaaf = een kwintdecime, ofwel dubbeloctaaf (15)

4.2 Toontrappen en drieklanken

We hebben in het vorige hoofdstuk kennisgemaakt met drieklanken en gezien dat het deze een opbouw van tertsen is.

- 1) Grote Drieklank = grote terts + kleine terts (uitkomend op een reine kwint van de grondtoon)
- 2) Kleine Drieklank = kleine terts + grote terts (uitkomend op een reine kwint van de grondtoon)
- 3) Overmatige Drieklank = grote terts + grote terts (uitkomend op een overmatige kwint van de grondtoon)
- 4) Verminderde Drieklank = kleine terts + kleine terts (uitkomend op verminderde kwint van de grondtoon)

¹⁵

Verminderd	Klein	Groot	Overmatig
			
= k3 + k3	= k3 + g3	= g3 + k3	= g3 + g3
c-ges = v5	c-g = r5	c-g = r5	c-gis = o5

Op een Grote Tertstoonladder zien we dat de volgende laddereigen drieklanken staan.

20 Trappen C - Grote Terts

I II III IV V VI VII I

28 Trappen drieklanken C Grote Terts

I II III IV V VI VII I

Drieklanken:
Groot Klein Klein Groot Groot Klein Verminderd

Dit kunnen we ook bij Kleine Tertstoonladders doen. Er zijn verschillende Kleine Tertstoonladders. Welke variant er ook klinkt, de vaste voortekens zijn altijd die van het *natuurlijk mineur*.

Natuurlijk mineur: De Stijgend is de toonladder hetzelfde als dalend. We zien hier dezelfde drieklanken als bij een majeur-ladder, maar dan in een andere volgorde, omdat de grondtoon verschillend is.

36 Trappen: A Kleine Terts (Natuurlijk Mineur, stijgend)

I II III IV V VI VII I

44 Natuurlijk mineur, dalend

I VII VI V IV III II I

52 Drieklanken, natuurlijk mineur

Klein Verminderd Groot Klein Klein Groot Groot

Harmonisch mineur: De septiem/zevende trap is verhoogd. Stijgend is de toonladder hetzelfde als dalend. De zevende toon is verhoogd, omdat onze oren graag een *leidtoon* naar de achtste toon van de toonladder willen en dat wordt bereikt, omdat met een verhoogde zevende toon er maar een halve toon tussen de zevende toon en de achtste toon ligt.

60 Trappen: A Kleine Terts (Harmonisch Mineur, stijgend)

I II III IV V VI VII I

68 Harmonisch mineur, dalend

I VII VI V IV III II I

76

Klein Verminderd Overmatig Klein Groot Groot Verminderd

Melodisch mineur: De septiem/zevende trap is verhoogd én de sext/zesde trap is verhoogd, alleen stijgend, want dalend is deze ladder gelijk aan het natuurlijk mineur. De reden voor een verhoogde zesde toon erbij, is, dat om te zingen, 1,5 toon verschil tussen de zesde en de zevende toon lastig zingen is en daarom wordt ook de zesde toon verhoogd, zodat tussen de zesde en de zevende toon weer een hele toon ligt.

84 Trappen: A Kleine Terts (Melodisch Mineur, stijgend)

I II III IV V VI VII I

92 Melodisch mineur dalend = Natuurlijk Mineur, dalend

I VII VI V IV III II I

100

Klein Klein Overmatig Groot Groot Verminderd Verminderd

4.4 Vierklanken en hun omkeringen

Een vierklank, bestaat uit vier tonen die en opeenstapeling van tertsen vormen. Ten opzichte van de bastoon is het interval van de bovenste toon een septiem.

Dominant septiem akkoord

Van de septiemakkoorden is de het *Dominant Septiemakkoord* het belangrijkste. Zij heet dominant, omdat zij voorkomt op de Vijfde Trap van zowel mineur-, als majeuretoonladders. En dus vaak voorkomt in akkoordenschema's van de klassieke en pop muziek. Na de Vijfde Trap volgt vaak de Eerste trap en dan zijn we weer terug en eindigt vaak een lied. Als de toonsoort C(maj/min) is, dan is de Vijfde Trap een G en dan past daar een Dominant Septiemakkoord = grondtoon + grote terts + kleine terts + kleine terts.

In het bewuste voorbeeld is het een C akkoord met een G dominant 7 -akkoord (g-b-d-f).

Een Dominant Septiemakkoord op een C is c-e-g-bes.

We zien dat van de grondtoon naar het septiem een *klein septiem* bij dit akkoord.

126 Dominant Septiemakkoord Dom 7 in I-V-I I-V-I in koorpraktijk

= grondtoon + g3 + k3 + k3 I V I I V I

c-bes = k7 G-akkoord = dom 7 G-akkoord = dom 7

Verminderd septiem akkoord

Dit akkoord vinden we op de 7-de trap van de harmonische kleine tertstoonladder.

In A-klein wordt dat een gis-b-d-f.

Het is een opeenstapeling van kleine tertsen, waardoor bastoon-septiem een verminderd septiem als interval heeft met de bovenste noot van het akkoord.

134 Verminderd Septiemakkoord Verm 7 in I-V-I I-VII-I in koorpraktijk

= grondtoon + k3 + k3 + k3 I VII I I VII I

c-beses = verm 7 Gis-akkoord = verm 7 Gis-akkoord = verm 7

We zien bij de beide genoemde akkoorden dat de schrijfwijze in de uitvoeringspraktijk vaak anders is dan zoals in het in de leerboeken genoteerd. Dit komt om dat voor de bepaling van het akkoord in de uitvoeringspraktijk, de bastoon leidend is voor de ligging. Voor het overige is het belangrijk dat de noten van het akkoord voorkomen, maar de precieze volgorde is dan niet meer belangrijk.

Omkeringen van septiemakkoorden

Ook septiemakkoorden kennen omkeringen:

- *Grondligging 7*
- *1^e omkering, kwint-sext 6/5* (cijfers boven elkaar genoteerd). Vanaf de bastoon een tert, een kwint en een sext.
- *2de omkering, tert-kwart 4/3* (cijfers boven elkaar genoteerd). Vanaf de bastoon een tert en een kwart en een sext.
- *3de omkering, secunde 2*. Vanaf de bastoon een secunde, een kwart en een sext.

142 Omkeringen (voorbeeld dominant septiemakkoord)

Grondligging 1e omkering 2e omkering 3e omkering

7 6 4 2
5 3

Het *verminderd septiemakkoord* verkeert voor wat betreft de omkeringen dezelfde merkwaardige situatie als de *overmatige drieklank*. Je kunt niet horen in welke ligging het is. Dit komt door de opeenstapeling van kleine tertsen. In de omkeringen komt een overmatige secunde voor, die hetzelfde klinkt als een kleine tert.

147

Grondligging 1e omkering 2e omkering 3e omkering

7 6 4 2
5 3

De meest voorkomende septiemakkoorden

152 Overzicht septiemakkoorden

dominant groot klein vermin- half over- klein- hard dubbel overm.
derd derd derd matig groot. verm. verm. verm. dominant